

יעקב שרת / איש מאדים המישוואה על הקיר

עוזי זמרת יה

ידידים רדופי קריאת עיתונים ממני, היפנו שימת-לבי לקטע היסטורי-אנתולוגי שפסחתי עליו למרבה הפסד תגליות העצמיות, שבו הציע הוגה-דעות ישראלי לשפר את מקצוע הספרות ולהעלימו כליל מתוכנית הלימודים של הבור הישראלי השליט. אותו הוגה-דעות, הטובל שבוע שבוע בשולית וצפרדע בידו, הכניס באותה הזדמנות לא"ב יהושע, יורם קניוק ונתן זך, הנכסה רבתי.

טרחתי לקרוא את הקטע שבו מדובר. אני מוכרח להגיד: נשארתי אדיש. אבל מהימה, לא"ב יהושע, יורם קניוק ונתן זך, שלא לדבר על אייאלה סופרים ומשוררים עבריים רציניים ששירבטו משהו מאז חתימת התלמוד, יש ממש בעיה. בלימוד, פרסומת, בולאות, כלי-ינסק, אופנה, ריהוט, קר"מיקה, וידיאקה" (מה זה?) — כהמלצת הוגה-הדעות הנ"ל — ינוחמו. אולי.

הגילגול

ועשיתי חרש על שימעון פרס / כאיוב — אך בלי רע — מתגרד בחרס:

אל שדה הגרוטאות שימעון יצא ומה מצא?
הוי, שבר של מראה! האח, הן זוהי מציאה!
"מראה, מראה, היש פה איש מבריק ממני?" סח הוא ויסתכל, אויה! בראיו — דמות שפיזר אליהו...

..אינטרסי האומה*

בדרך-לא-דרך נתגלגלה לידי חוברת מסעירה, אם גם מצהיבה מיושן, ושמה, "בימי אלם" (שלושה מאמרים מאת משה סמילנסקי ושלמה צמח עם הקדמה מאת מרטין בובר; ירושלים, אייר תש"ג, 55 ע').

מרטין בובר מספר בפיסיקה הראשונה של הקדמתו, כי שניים משלושת המאמרים שבחברת — "לאן?" מאת משה סמילנסקי ו"חלומות ועצמות" מאת שלמה צמח — נדחו על ידי הירחון "מאזינים", כלי מביטאה של אגודת הסופרים העבריים, בהנמקה ש"אין שעה זו כשרה לפרסומם". על זה אומר מרטין בובר הנ"ל, בסגנונו, כדברים האלה:

"כיום רגילים לדבר אלצנו להסביר לאיש, אם במישירין או בעקיפין, בנמצעי הלשון או באמצעים אחרים: דבר זה אסור להביעו, דבר זה אסור לפרסמו, כי הוא עלול לסכן את אינטרסי האומה". אולם הרי זוהי דווקא השאלה, מה הם אינטרסי האומה ועלי-ידי מה הם מסתכנים. הרעלת האווירה הוא לסמן בעלי דעה אחרת כאנשים, שאינטרסי האומה אינו קרוב לליבם או אינו קרוב כל צורכו. קולות כאלה שנשמעים במאמרים המתפרסמים כאן, הריהם נובעים דווקא מתוך דאגה העמוקה, שמה שנקרא סיכון הצגת

דרור השען (זייגרמן) - הוא האיש!

הטובל בשלולית וצפרדע בידו

אינטרסי האומה עלול לסכן במידה חמורה את האינטרסים האמיתיים של האומה. הם נובעים מתוך הרגש העמוק של ההכרח להעמיד את האינטרסים האמיתיים לעומת המדומים, את המציאות לעומת ההזיה. הם נובעים מתוך החרדה העמוקה לגורל, שלקראתו מוליכות אותנו ההזיות. הם נובעים מתוך הצורך העמוק להזהיר כל זמן שאפשר עוד להזהיר.

ולהלן:

"משהו חמור כזה שאנו שרויים בו אין להתגבר עליו על-ידי כך, שמלבד הסיסמה להחזיק מעמד אין סובלים צליל קול אדם אחר, ולו יהא זה קולו של השכל הישר. יש להתגבר עליו על-ידי כך, שנתונים זה לזה לדבר, שנמלכים זה בזה, שתרשים יחד את הדרך. הביטחון העצמי החדש שבנו של היאוש הוא- באוויר האלם שולט לא הכוח המתמיד, אלא הקשיות, שנשבר! אם אינה מנצחת. המכסימליזם של הדרשה הטהורה, הנוהג כאילו יש לבחור בין הכל לאפס, צפונה בו הסכנה האמיתית. תנו מקום למכסימליזם של ההכרה האומרת: היום המידה שהיא אפשרית היום, ועד כמה שאפשר באופן כזה, שמחר יתאפשר יותר, ותמיד לנגד עינינו המציאות הנתונה, שבתוכה עלינו להפוך פעם בפעם את האפשרי למציאות!"

ניסוח לא רע, הייתי אומר.

מה אגיד לכם, אני מקווה למצוא פעם שוברת עם מה שנחום גולדמן אמר לפני כשנתיים בפאריס, וששחרר עכשיו לשידור בטלוויזיה של מיטראן. מה שמותר לכמה עשרות מיליוני צרפתים לדעת היום, אולי ייוודע פה בעוד כמה דורות, כאשר לא יהיה בכך, "לסכן את אינטרסי האומה".

בימים טרופים אלה, כאשר החדשות מספרות על מיל-חמות יוד-ביוד על חודה של שן ועל קוצה של עצם, ומוסיפות ומספרות על הדפסת שקלים במיליארדי-יתר ועל הידללות יתרות מטבע-חוץ (למברה הפתעת השוטים), במה עשוי מחודש החדשות הישראלי הממוצע להתנהם? בהתקפות מוחצות על קרייסקי ושסון עוכרי ישראל (על קרייסקי יותר, על שסון פחות. סוף-סוף צרפת זה לא אוסטריה).

זה בהחלט עוזר- לא לשינוי השקפותיהם המוצקות של קרייסקי ושסון. מה פיתאום! זה עוזר לישראל-המכניס להם באבי-אביהם, היהודי או הגוי.

אבל אחרי זה מה? מישהו בעולם השתכנע, שישארל אינה מדינת כיבוש, המגלם בעליל אי-הכרה עקרונית באוני-ברסליות של זכות הגדרה-עצמית של עם? מישהו השתכנע, שנטולי זכות הגדרה-עצמית חייבים להשלים עם גזירה היצרי-נית זו, ואם מותר להם בכלל להילחם על ביטולה, הרי גם את זה עליהם לעשות לפי כללים מוכתבים מן החוץ?

בבקשה — הישראלי סבור שהאינטרס הלאומי העליון שלו הוא לרדות בפלשתנים? ירדה. מישהו סבור, שלש-ראלי זכות ראשונית להילחם בכל מי שקורא תיגר על עצם קיום מדינת היהודים? מישהו מוכן להיות מעורב במילחמת-נצח הדדית עם הערבים? זה עניינו.

לא אלה הבעיות. הבעיה היא אם אתה, במילחמת הקיום שלך בגורם כלשהו, זקוק או לא זקוק לעזרה בצורות מצורות שונות (כסף, נשק, סיוע-מדיני, אהדת דעת-קהל). אם אתה לא זקוק זה עניין אחד, אבל אם אתה זקוק — זה עניין אחר לגמרי. לכן הייתי מניע לכל בולעי קרייסקי ושסון חיים, לתהות לרע על המישוואה הבאה: קרייסקי חלקי פיגוע-וינה שווה העולם המערבי כולו חלקי המילחמה הבאה בישראל.

נכון או לא נכון? זאת השאלה.

השען שצילצל לדרור

שלא יהיה שום ספק. דרור זייגרמן הוא האיש. אין לי מושג מניין הוא צמח, מהו בית גידולו, איך הוא הופיע בכלל, הליברל הליברל הזה. אבל זה שהוא שם, מרנין את הלב. זה לא מעט בימים אומללים אלה.

בין היתר זו גם תופעה של גיל. אתה נוכח בכך כאשר יותר ויותר שמות של קציני-צבא בכירים המהדהדים בחדשות השיבוצים בצמרת צה"ל פשוט אינם מוכרים לך. ברגע הראשון אתה שואל את עצמך מיהם, בעצם, החצופים האלה, המתפרצים לעלות בסולם הפיקוד, מבלי לקבל תחילה את אישור החבר, אבל מייד תופש כי זהו זה, הגיעה שעתו של דור חדש, הגיע מועד חילופי מישמרות. מותר לך להתפעל או להיתסכל, אבל איך יותר עצם-מעצמה של הקבוצה המובילה, ומקומך לא בקטר, אף לא בקרון הראשון, השני או השלישי ברכבת ישראל. צריך לדעת להשלים עם זה, וזה לא דבר קל. ואחד הדברים שעשויים להקל על המעבר

דרור השען (זייגרמן) - הוא האיש!

הטובל בשלולית וצפרדע בידו

אל הקרון האחרון, או על ההיפלטות אל הרציף, הוא ההרגשה שמישהו שם, בקטר עצמו או בקרונות הראשונים, פשוט בסדר. שאפשר לסמוך על שיפוטו. אין לי יומרות לשפוט מה קורה שם למעלה, במרומי צה"ל, אם כי בוודאי יהיו לכך תוצאות ממשיות לעתיד כולנו. אבל כאשר איהו חבר כנסת רענן, לא מוכר עד כה, מתגלה כמצדיק ומחוק תיקווה חלושה לצמיחת מנהיגות נאורה בחיים הפוליטיים (להבדיל מהעולם הצבאי, או הכלכלי, או המדעי) — זה יותר ממשוה.

אז קדימה, דרור זייגרמן, רק אולי את שם המישפחה הזה, הלא-עברי כל כך, תחליף כבר? זה הרבה יותר קל משנדמה לך. אני מברך מתוך נסיון.

כך דרור זייגרמן הוא האיש שאחריו צריך לעקוב. אם מישהו חיפש אותו ב"עבודה", ב"מערך", יגע ולא מצא — תאמינו, מה יוסי שריר עדיין בעבודה? רענן ונעים מאוד! אבל שם הם יחקרו אותו, הנמושות המפוזרות מצל-עצמן, המשותקות זו מפחד הניצים וזו מפחד הדתיים וזו מפחד אחר. לחשוב שיש אופוזיציה בת 48 חברים בכנסת בימי מילחמת תרבות זאת, ועד שמישהו יתעורר שם, אם בכלל, כבר נגנבה ההצגה מזמן על-ידי דרור השען (שם זמני!) כי הזמן לא מחכה, כשם שהחלל תמיד מתמלא, כשם שהגוף מציח את נוגדניו (וגוף שאינו מציח נוגדנים מת, לתשומת-לב, "העבודה" ושתי).

אז קדימה דרור השען, דרור אשר-על-הזמן, דרור בן-רגע, דרור מחוג (מה עתך על זה?), פרייהילובים של המילחמה בנוש-חומיינים, ליברל שהוכיח שיש דבר כזה, בן-אדם שהשען שלו פשוט לא מפגר.

הוא פורט את החיים לפרטי פרטים, רואה כל דבר שאינו בסדר. אינו מסוגל להתעלם משום דבר. הוא אוהב את השלמות, דורש מעצמו רבות. כשהוא עובד, הוא אינו שוגה, ונותן תשומת לב מירבית למעשיו. הוא לא מוותר לעצמו. גם אם קשה לו הוא חסר מנוחה, ולכן לעיתים קרובות הוא מערער את שלוותם של אלה שחיים בקרבתו. לעיתים הוא ממש נכנס לנשמה, ומכניס את כולם לדיכאון בנבואותיו השחורות. המילים: "תראו שהצדק יהיה אתי" שגורות על פיו, והוא אכן תמיד צודק.

מאזנים

בן מאזנים אינו מעוניין למצוא פג-מים בזולת. הוא תמיד מנסה למצוא את הצד המתאים לו אצל זולתו, על מנת שיוכל להיות עימו בשלום. הוא מחפש את הצד הטוב והנוח, ומעלים עין מ-הפגמים. לא נוה לו להיכנס לעימות עם השני. הוא איש-שלום, אינו ביקורתי, וגם כאשר דבר מה לא בסדר, הוא מנסה לשכנע את עצמו שזה לא כך, ואולי בפעם אחרת זה יהיה שונה.

עקרב

ביקורתו של בן עקרב מעמיקה וחו-דרת לעומק הנשמה. הוא אינו מוצא פגמים חיצוניים, כמו בן בתולה למשל, ששם לב לתלבושת שאינה בסדר, העק-רב ינסה להתחקות אחר דרך מחשבתו של הזולת, וירצה להבין את המניעים להתנהגות זו או אחרת. לפעמים הוא ימצא או ימצא חסרונות שכלל אינם קיימים, על מנת להשפיל את הזולת, ולהראות עליונות.

קשת

בן קשת אינו ביקורתי לשם הביקורת, אך בגלל הכפילות הקיימת בו, הוא מוצא את עצמו לעיתים קרובות במצ-בים שבהם הוא אינו שולט על הגובר-תיו, או הערותיו. הוא אומר כל דבר, ולא חושב מישוהו יכול להעלב מהאמת חלק מהאמת נראית לעיתים אכזרית ופוגעת ביותר, אף אם הוא לא התכוון ומבקר את המצב שאליו נקלע.

גדי

גדי ביקורתי כלפע עצמו בעיקר — הוא דורש מעצמו ורוצה להגיע להישגים. בדרך כלל התוצאות אינן מספקות אותו ולכן ממשיך בביקורת העצמית שלעיתים מערערת את ביטחונו העצמי. באופן טבעי, האדם שמבקר את עצמו, דורש גם מסביבתו הקרובה שתנהג כמותו. לכן הגדי מעוניין לקדם את אלה החיים בקרבתו, וביקורתו בונה.

דלי

בן דלי אינו ביקורתי במיוחד, הוא מאוד הומאני, אוהב אדם ואינו מעוניין למצוא חסרונות בזולתו. הוא מקבל את החולשות בהבנה, ואפילו מנסה לע-זור לשני להתגבר עליהן. הוא יעיר ויכעס כאשר יראה התנהגות שאינה צודקת, או אם יראה שנשעה עוול למי-שהו. אז הוא לא ינסה לברור את ה-מלים שבהן ישתמש. הוא ידע להיות עוקצני ומעליב, כמו כל אחד מהמזלות הביקורתיים ביותר. מעניין להוסיף שעל-פני-דבר, ביקורתו ודבריו יהיו על מנת לעזור לזולתו, ולא דווקא על מנת להגן ולעזור לעצמו.

דגים

בן דגים מאוד ביקורתי גם בגלל ש-מזלו קוטבי למזל בתולה, וגם בגלל שעל פי רוב הוא אינו מרוצה. הוא רגיל להתלונן, שום דבר לא טוב דיו. הסיבה לכך היא, שבן דגים רגיל לחיות באשליות וחלומות. וכאשר הוא מתפכח, הוא נוכח ששום דבר בפועל לא כל-כך יפה ומוצלח כפי שהיה בחלום. ה-חלום תמיד יפה מהמציאות, וכאשר ה-מציאות טופחת על פניו, הוא מתאכזב ומבקר את המצב שאליו נקלע.